

Польщі та Королівства сербів, хорватів і словенців. Окремо на конференції було постановлено, що заборонявся (ст. 88) аншлюс з Німеччиною. Також «особливою декларацією» заборонялися політичні та економічні зв'язки з Угорщиною [3, 415].

Територія Австрії за підсумками Сен-Жерменського мирного договору склала приблизно 84 тис. км², до неї увійшли Верхня та Нижня Австрії, Зальцбург, Карінтія, частина Штирії, Форарльберг, Північний Тироль і Бургенланд, Богемія. Моравія та більша частина Сілезії передавалися Чехословаччині, частина Сілезії відходила до Польщі, водночас угорська провінція Бургенланд віддавалася Австрії (в 1921 р. значна її частина знову перейшла до Угорщини), південні землі Тіролю і деякі суміжні з ними території отримала Італія [3, 417].

Згідно зі ст. 59, Відень також відмовлявся від усіх прав на частину колишнього «герцогства Буковинського» на користь Румунії, однак кордони Буковини належало визначити згодом (при цьому ігнорувалася вимога Буковинського народного віча від 3 листопада 1918 р. про приєднання Північної Буковини до Західно-Української Народної Республіки) [3, 417].

Статті 10-13 Сен-Жерменського договору визначали автономний статус для Підкарпатської Русі (Закарпаття) у складі Чехословацької республіки, що передбачав «найвищий ступінь самоуправління й утворення власного парламенту». Це положення було також закріплене у Версальському мирному договорі з Німеччиною від 28 червня 1919 р. і Тріанонському договорі з Угорщиною, підписаному 4 червня 1920 р. Згідно з цими документами, Прага зобов'язалася надати краю автономію з прерогативою у питаннях мови, шкільництва, релігії та місцевого самоуправління. Сен-Жерменський договір також включав положення про захист прав національних меншин (у т.ч. українців) у складі Чехословаччини, Польщі, Угорщини та Румунії [1, 322].

Таким чином внаслідок подій першого повоєнного року (проголошення Німецько-Австрійської республіки і прийняття Сен-Жерменського договору) становище Австрії було надскладним. Із потужної сили, що посідала провідне становище в колишній Австро-Угорській імперії, вона перетворилася у невелику республіку з населенням 6,4 млн. чоловік. Порушилися й економічні зв'язки з територіями, котрі раніше входили до складу імперії. У країні панувала розруха, економіка була знищена і обтяжена умовами репарацій. Тому австрійський уряд змушений був негайно здійснювати такі заходи у внутрішній і зовнішній політиці, які б гарантували стабільність, цілісність і недоторканність Австрії. Коаліційний уряд, сформований після виборів до Установчих зборів, проводив політику маневрування між європейськими країнами, щоб запобігти, з одного боку, імперіалістичним претензіям, з іншого – більшовицькій загрозі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Воцелка К. История Австрии / пер. с нем. В.А. Браун-Цеховой, О.И. Величко, Н.В. Ковалев / К. Воцелка – Москва: Весь Мир, 2007. – 512 с.
2. Черников И.И. Гибель империи / И.И. Черников – Москва: АСТ, 2002. – 640 с.
3. Цольнер Е. История Австрии / пер. з нім. Р. Дубасевич, Х. Назаркевич, А. Онишко / Е. Цольнер – Львів: Літопис, 2001. – 713 с.

Науковий керівник: д.і.н., професор Овчаренко О. І.

А. Зима

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

САУРСЬКА (КВІТНЕВА) РЕВОЛЮЦІЯ 1978 Р. В АФГАНІСТАНІ

Сьогодні Афганістан знаходиться в стані громадянської війни, що почалася ще в 1970-х рр. XX ст. через боротьбу за політичну владу. Поштовх до бурхливого розвитку цієї боротьби надала Саурська (квітнева) революція 1978 року. Метою статті є висвітлення передумов, перебігу подій та наслідків цієї революції.

Багато наукових праць присвячено тематиці Афганської війни 1979–1989 рр., серед яких є дослідження Саурської революції як важливого чинника війни. Окремі питання зазначеної революції вивчали Володимир Лук'янюк [2], Олександр Ковальков [3], Михайл Слінкін, Євгеній Нікітенко [4] та ін.

В 1960-х рр. для Афганістану була характерна застарілість суспільних відносин, слабкість товарно-грошових відносин і розвитку промисловості. 1 січня 1965 р. була заснована Народно-демократична партія Афганістану (НДПА), лідером якої став Нур Мухаммед Таракі. У 1967 р. в партії стався розкол на радикальну фракцію «Хальк» та більш помірковану «Парчам». Причина була у розбіжності тактичних поглядів у протистоянні монарху, а також у відмінності в соціальному і національному складі фракцій [1].

З монархією в Афганістані було покінчено у ніч з 16 на 17 липня 1973 р., коли генерал Мухаммед Дауд Хан вчинив державний переворот, усунувши від влади свого двоюрідного брата короля Захір Шаха за допомогою ліберально-революційної гілки НДПА «Парчам». Поступово формуючи авторитарний режим, генерал очолив всі найвищі державні посади в країні, розпустив парламент, заборонив діяльність опозиційних сил тощо [3].

14 лютого 1977 р. була прийнята нова конституція Афганістану і Мухаммед Дауд став її першим президентом, а також головою єдиної легальної політичної сили – Партії національної революції. Одночасно у 1977 р. НДПА оголосила про своє возз'єднання, її вплив досить швидко поширювався на цивільну та військову сфери політики, що стало загрозою для тодішньої влади. Мухаммед Дауд Хан вдався до рішучих дій.

18 квітня 1978 р. за таємничих обставин було вбито ідеолога фракції «Парчам» Мира Акбар Хайбера. Тисячі людей зібралися на його похорон в Кабулі, що перетворився у масову антиурядову демонстрацію. Це дало привід заарештувати більшість лідерів партії, включаючи колишніх депутатів Бабрака Кармаля, Хафізуллу Аміна та засновника НДПА Нур Мухаммеда Таракі [4].

Через 10 днів, 28 квітня у відповідь на репресії уряду режиму Дауда НДПА здійснила державний переворот і захопила владу, на чолі якої стала фракція «Хальк». Використовуючи танки та авіацію, вони до вечора подолали опір президентської гвардії і після захоплення королівського палацу Арг, вбили Мухаммеда Дауда та близько 20 членів його родини [2].

Увечері того ж дня Хафізулла Амін через кабульське радіо повідомив афганському народові про закінчення періоду правління королівської сім'ї і перемогу революції. Зміна влади в країні була сприйнята народом позитивно. На прес-конференції в Нью-Йорку в червні 1978 р. міністр закордонних справ Хафізулла Амін, учасник перевороту, заявив, що подія не була переворотом, а революцією, спричиненою «волею народу» [5].

30 квітня 1978 р. Афганістан було проголошено демократичною республікою на чолі із Головою Революційної ради Нур Мухаммедом Таракі і його заступником Бабраком Кармалем. НДПА проголосила курс на побудову демократичного суспільства і почала реалізовувати свою програму. Було здійснено низку заяв про рівність жінок і дозволено їм брати участь у політичному житті. Революція також запровадила суворі репресії, які раніше не були відомі в Афганістані. За словами журналіста Роберта Д. Каплана: «В той час, як Афганістан історично був надзвичайно бідним і недостатньо розвинутим, він ніколи не знав до 1978 р. великої кількості політичних репресій» [5].

Опинившись у владі прихильники марксизму знайшли підтримку лише серед чисельного та збіднілого робітничого класу, а також керівництва Радянського Союзу, що мав планову економіку і тоталітарну політичну систему, що було зручним для військових лідерів.

7 грудня 1978 р. Афганістан уклав із СРСР «Договір про дружбу, добросусідство та співробітництво» на 20 років. Він передбачає в першу чергу радянську військову та економічну допомогу, а стабілізувати внутрішній стан країни був не в змозі.

Н. М. Таракі здійснював соціально-економічні антифеодальні реформи та революційну ревізію ісламу. Останнє призвело до формування як в самому Афганістані, так і в сусідньому Пакистані різноманітних озброєних опозиційно налаштованих загонів, низка яких влітку 1979 р. стали здійснювати спроби захоплення влади в різних провінціях країни. У вересні 1979 р. Нур Мухаммед Таракі був убитий, а його уряд повалено. Через три місяці радянські війська ввійшли в Афганістан з метою допомогти НДПА.

Таким чином, Саурська (квітнева) революція 1978 р. стала черговим етапом протистояння панівних, етнічних кіл афганського суспільства. Ввід радянських військ привів до загострення громадянської війни.

Список використаної літератури:

1. Ляховский А. Тайны афганской войны / А. Ляховский, В. Забродин. – М.: Планета, 1991. – 374 с.
2. Володимир Лук'янюк. Квітнева революція в Афганістані [Електронний ресурс] // Цей день в історії : [https://www.jnsm.com.ua/m/h.shtml], 24 квітня 2017 р. – Режим доступу: https://www.jnsm.com.ua/h/0427P/.
3. Ковальков О. Квітнева революція 1978 р. в Афганістані у висвітленні органу ЦК КПРС газети «Правда» / О. Ковальков // Наукові записки / – Київ : ІПІЕНД, 2009. – Вип. 17. – С. 164–171.
4. Никитенко Е. Г. Афганистан: От войны 80-х до прогноза новых войн / Е. Г. Никитенко. – М.: Астрель, АСТ, 2004.– 362 с.
5. Robert D. Caplan. Soldiers of God: With Islamic Warriors in Afghanistan and Pakistan / D. Robert. – Vintage Departures, 2001. – 301 p.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Сухушина О.В.

В. Г. Іванов

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

«ШОКУЮЧИЙ РЕАЛІЗМ» ГЮСТАВА КУРБЕ

Ім'я Гюстава Курбе (1819-1877) значить для мистецтва ХІХ століття не менше, ніж Рембрандта і Веласкеса для ХVІІ століття. Адже він відкрито проголошував своїм творчим методом реалізм, був членом Паризької комуни. Гюстав завжди перебував в центрі класових битв, починаючи з революції 1848 року. Г. Курбе ніколи не очолював повстання, але його твори натхненні тими, хто брав участь в них, – людьми праці. Він став зображувати їх так, як колись представляли лише богів, міфологічних героїв, королів. Мистецтво Курбе ненавиділи, як тільки можна ненавидіти бунтаря, або бачили в ньому прапор боротьби за краще майбутнє. Так сприймається його живопис і донині.

Палкий популяризатор реалістичного демократичного мистецтва, чудовий організатор, Г. Курбе всією своєю діяльністю відповідав вимогам сучасних йому прогресивних критиків, які зверталися із закликом: «Ми вимагаємо від художника в першу чергу сучасності, тому що ми хочемо, щоб він впливав на суспільство, направляв його по шляху прогресу. Ми вимагаємо від нього правдивості». У рішучу боротьбу вступив Г. Курбе з салонним мистецтвом [1].

Гюстав Курбе народився на сході Франції в багатій селянській родині, навчався в Безансоні, а потім в Парижі. Написаний в широкій манері «Автопортрет з чорним собакою» та інші ранні твори пройняті настроями мрійливості свідчать про романтичну спрямованість художника. Однак незабаром в ньому пробуджується глибокий інтерес до тверезого і точного відображення повсякденної дійсності в різних проявах. Він починає зображати своїх сучасників в величину натури, посилюючи монументальність та вагомість форм. Соціальні ідеї знайшли найбільш сильне вираження в картині «Дробильники каменів» Художник вклав соціальний зміст в образи робітників – старого і юнака, змучених непосильною працею, але наполегливих і витривалих. «Так починають і так закінчують», – написав Курбе в поясненні до цієї картини [2].

Справжнім одкровенням була картина «Похорон в Орнане», де у великих масштабах історичної композиції постали на повен зріст прості громадяни Франції, сучасники художника. Кожен з учасників події написаний з натури. Проте, зобразивши похорони одного з обивателів провінційного містечка, Г. Курбе дав не просто жанрову сцену або груповий портрет жителів. Він зобразив галерею характерних типів дрібних буржуа і селян, ремісників і священнослужителів свого часу. Передачі гострої характерності і пластичності форм Гюстав приділяв особливу увагу. Він вважав за краще писати на тонованих полотнах, переходячи від темних до більш світлих тонів і оживляючи найсвітліші місця різкими